

MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY I BUDOWNICTWA

Działania „miękkie” o charakterze edukacyjno-informacyjnym, kierowane do społeczności lokalnych

Instytut Rozwoju Miast w Krakowie
listopad 2016

Plan prezentacji

- 1) Czym są „miękkie działania” edukacyjno-informacyjne?
- 2) W jakim celu prowadzi się „miękkie działania” edukacyjno-informacyjne?
- 3) Jaka powinna być partycypacja?
- 4) Planowanie działań. Jakie działania wybrać?
- 5) Planowanie działań. Do kogo kierować działania?
 - 5.1. Uwzględnianie potrzeb wszystkich użytkowników przestrzeni
- 6) Informowanie – jako podstawowe działanie po stronie gminy
- 7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady:
 - 7.1. miejsca zamieszczania informacji,
 - 7.2. punkty informacyjne,
 - 7.3. spotkania z mieszkańcami, prezentacje, wystąpienia publiczne
 - 7.4. spacer: architektoniczne, badawcze, studyjne
 - 7.5. warsztaty
 - 7.6. makieta
- 8) Badania
- 9) Działania edukacyjne

1) Czym są „miękkie działania” edukacyjno-informacyjne?

Miękkie działania edukacyjno-informacyjne w planowaniu przestrzennym to narzędzia, które pomagają usprawnić i udoskonalić proces planowania przestrzennego.

2) W jakim celu prowadzi się „miękkie działania” edukacyjno-informacyjne?

Pogłębione konsultacje. Korzyści dla gminy

Plany powstające w realnej współpracy z mieszkańcami **podnoszą jakość ich życia**

Zminimalizowanie ryzyka tzw. **partycypacji negatywnej**, czyli protestów na końcowym etapie

Podniesienie wzajemnego **zaufania** między mieszkańcami a urzędem

2) W jakim celu prowadzi się „miękkie działania” edukacyjno-informacyjne?

Prawne uwarunkowania

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym: obowiązkowe konsultacje na etapie **ogłoszenia o przystąpieniu do jego sporządzenia** – zainteresowani mają możliwość składania wniosków

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym: obowiązkowe konsultacje na etapie **wyłożenia do publicznego wglądu** – zainteresowani mają możliwość zgłaszania uwag; odbywa się dyskusja publiczna

Zalecenia **Krajowej Polityki Miejskiej 2023**: wykraczać poza obowiązkowe konsultacje, określone w ustawie. Szczególnie ważne pogłębione konsultacje na jak najwcześniejszym etapie

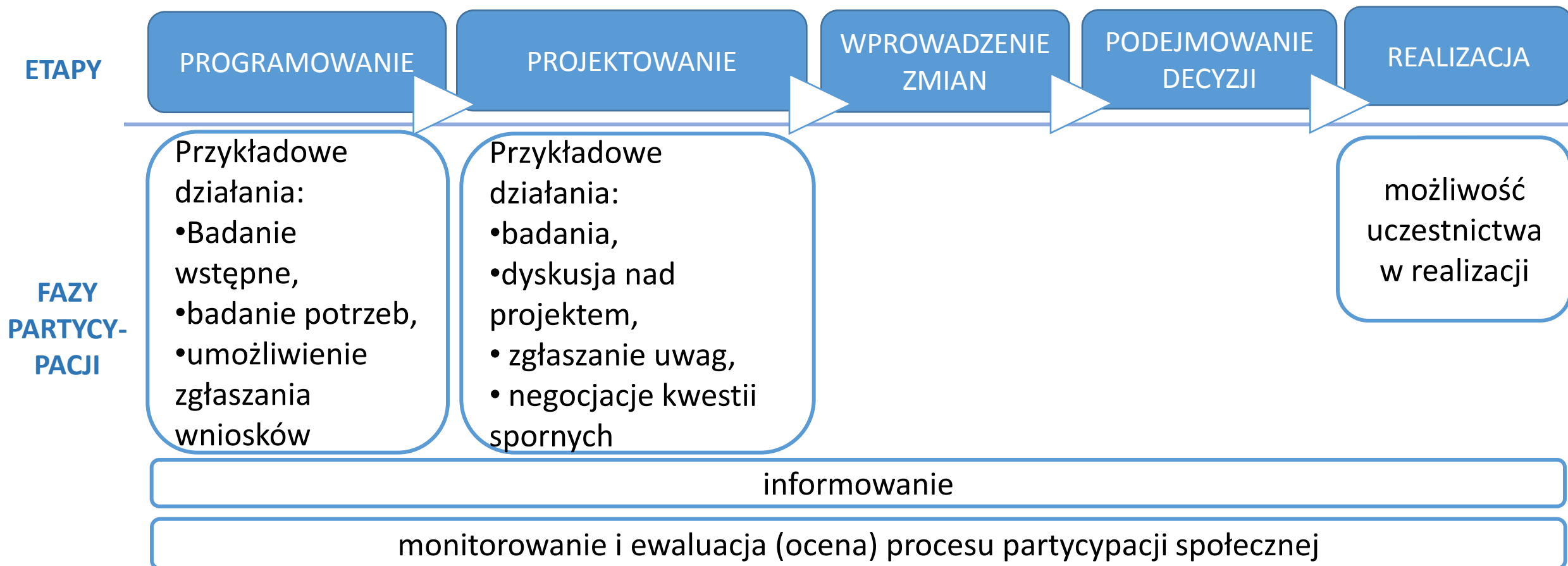
3) Jaka powinna być partycypacja?

Na podstawie: Sherry R. Arnstein „Drabina partycypacji”

4) Planowanie działań. Jakie wybierać działania?

Podejmowane działania powinny być proporcjonalne do celów, jakie chcemy osiągnąć oraz odpowiednie dla etapu przedsięwzięcia, na którym się znajdujemy. Należy zaplanować działania tak, aby w najlepszym stopniu realizowały zasadę partycypacji społecznej.

5) Planowanie działań. Do kogo kierować działania?

Zidentyfikowanie interesariuszy

→ stworzenie **listy osób zainteresowanych** (faktycznie lub potencjalnie) przebiegiem i rezultatami procesu planistycznego, pomaga wybrać właściwe działania informacyjne / edukacyjne / konsultacyjne;

→ możliwe jest **kierowanie działań do różnych grup podmiotów** - mieszkańców, przedsiębiorców, właścicieli nieruchomości, grup formalnych oraz nieformalnych, jak również do przedstawicieli grup wykluczonych, itp.

→ zidentyfikowanie, a następnie włączenie do **partycypacji zantagonizowanych grup interesariuszy** na wczesnym etapie procesu planistycznego, może przyczynić się do wypracowania satysfakcjonujących rozwiązań oraz pomoże zapobiec konfliktom, gdy prace nad dokumentem będą bardziej zaawansowane.

5.1. Uwzględnianie potrzeb wszystkich użytkowników przestrzeni

Należy projektować **rozwiązania dobre dla wszystkich użytkowników przestrzeni**.

Aby to zrobić należy **poznać problemy i oczekiwania różnych, w tym zazwyczaj marginalizowanych, grup użytkowników przestrzeni**.

W tabeli obok zaprezentowano przykładowe problemy, z którymi muszą się zmagać niektórzy mieszkańcy (w każdej gminie mogą istnieć problemy innego rodzaju). Zauważ, że niektóre problemy mogą być wspólne dla różnych grup.

Grupa użytkowników	Przykładowe utrudnienia
osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich,	<ul style="list-style-type: none">• nierówne chodniki, wysokie krawężniki;• zbyt wąskie przestrzenie komunikacyjne;• brak wind, pochylni itp.
kobiety	<ul style="list-style-type: none">• nieodpowiednio oświetlone miejsca publiczne (brak poczucia bezpieczeństwa);• nierówne chodniki, kostka brukowa utrudniająca chodzenie na wysokim obcasie;• tereny rekreacyjne nieprzyjazne kobietom (boiska służące głównie „męskim” sportom).
rodzice małych dzieci	<ul style="list-style-type: none">• nierówne chodniki, wysokie krawężniki, brak wind, pochylni itp. (utrudnienia dla osób poruszających się z wózkami dziecięcymi).
osoby starsze	<ul style="list-style-type: none">• brak wind, pochylni itp.;• zbyt szerokie ulice (niemożliwość przejścia przez jezdnię na „jednym świetle”);• hałas, zanieczyszczenie powietrza;• brak komunikatów głosowych lub wizualnych;• zbyt mała ilość ławek.

5.1. Uwzględnianie potrzeb wszystkich użytkowników przestrzeni

Pożądane działania po stronie gminy

Podnoszenie świadomości społecznej, działania edukacyjne, w tym:

- uświadamianie mieszkańców o potrzebach różnych grup użytkowników przestrzeni,
- zachęcanie przedsiębiorców, właścicieli nieruchomości do wprowadzania rozwiązań przyjaznych wszystkim mieszkańcom,
- przeciwdziałanie niszczeniu obiektów ułatwiających korzystanie z przestrzeni (wind, podjazdów, sygnalizacji głosowej itp.)

Prowadzenie procesu planistycznego z zapewnieniem równoprawnego udziału wszystkim mieszkańcom (uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych, starszych, kobiet, dzieci oraz innych często marginalizowanych grup), szczególnie w odniesieniu do: informowania, organizowania konsultacji, identyfikowania potrzeb, uwzględniania pomysłów.

Kampanie o charakterze edukacyjnym mogą być prowadzone zarówno przez urząd gminy, jak też przez fundacje lub nawet pojedynczych mieszkańców. Przykładem takiego działania jest kampania Fundacji Mama pt. „O Mama Mia! Tu wózkami nie wjadę”, w ramach której wolontariuszki poruszając się z wózkami dziecięcymi testowały dostępność głównych szlaków komunikacyjnych, toalet i innych przestrzeni w mieście. Więcej informacji na ten temat znajdziesz pod adresem: [www.kampaniespoleczne.pl/wydarzenia,3030,o mamma mia brak toalet i schody donikad](http://www.kampaniespoleczne.pl/wydarzenia,3030,o_mamma_mia_brak_toalet_i_schody_donikad)

6) Informowanie – jako podstawowe działanie po stronie gminy

Wszystkim interesariuszom należy zapewnić dostęp do informacji o prowadzonym procesie planistycznym, od początku do końca trwania tego procesu. Działania gminy nie mogą być pozorne. **Informowanie powinno być rzetelne i przeprowadzane we właściwym czasie, miejscu i formie (tak aby wszystkim zainteresowanym umożliwić faktyczne uczestnictwo w procesie).**

Przekazywanie ogólnych informacji, takich jak:

- czym jest studium, plan miejscowy,
- co regulują te dokumenty i czemu służą, jaki jest zakres ich obowiązywania,
- czym są konsultacje społeczne, jaka jest ich rola,
- inne (...)

ORAZ

Przekazywanie informacji o konkretnie prowadzonym procesie, takich jak:

- na jakim etapie sporządzania studium / planu jest gmina,
- jak można wziąć udział w konsultowaniu tych dokumentów,
- skutki uczestnictwa*;
- wyniki konsultacji,
- objaśnianie map, schematów
- inne (...)

*skutki uczestnictwa:

-zainteresowani muszą mieć świadomość, że zgłoszenie uwag lub wniosków nie oznacza automatycznego wpisania ich do dokumentu i późniejszej realizacji

**O CZYM NALEŻY
INFORMOWAĆ?**

6) Informowanie – jako podstawowe działanie po stronie gminy

Przekazywanie informacji zwrotnych

Istotne jest, aby pamiętać o przekazywaniu interesariuszom informacji zwrotnych, po zakończeniu danej formy konsultacji. Powinniśmy informować w szczególności o:

- miejscu i czasie, w jakim przeprowadzono konsultacje;
- przebiegu konsultacji (w tym o treści zgłoszonych wniosków i uwag wraz z naszym ustosunkowaniem się do nich),
- wynikach konsultacji (opisanie tego, które ze zgłoszonych wniosków i uwag zostały uwzględnione, a które nie – wraz z uzasadnieniem).

Monitoring i ewaluacja procesu konsultacji. Ważne jest aby przyglądać się na bieżąco temu, w jaki sposób przebiegają działania, które sobie zaplanowaliśmy (monitoring) oraz podejmować próbę ich oceny (ewaluacja). Pozwoli nam to uniknąć pewnych błędów przy podejmowaniu podobnych działań w przyszłości.

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.1. Miejsca zamieszczania informacji:

- strona internetowa urzędu gminy,
- strona podmiotowa gminy w Biuletynie Informacji Publicznej,
- prasa, radio, telewizja,
- plakaty, ogłoszenia,
- media społecznościowe.

7.2. Punkty informacyjne:

- mogą mieć charakter stały lub mobilny,
- są wykorzystywane do prezentacji opisów, ogłoszeń, wizualizacji, map, schematów, itp.,
- mogą stanowić miejsce spotkań z planistami, ekspertami, urzędnikami, innymi grupami interesariuszy,
- powinni się nimi opiekować animatorzy, którzy na bieżąco, w przystępny sposób będą udzielać podstawowych informacji wszystkim zainteresowanym,
- mogą być wykorzystywane, jako miejsce przeprowadzania badań (wywiadów, ankiet, itp.).

Biuro Rewitalizacji UM w Kaliszu

1 / 3

Główny Rynek możliwości – mobilny punkt konsultacyjny już działa

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.3. Spotkania z mieszkańcami, wystąpienia publiczne, prezentacje:

- spotkania z mieszkańcami oraz wystąpienia publiczne, podczas których przekazujemy informacje, mogą być organizowane od rozpoczęcia, aż do zakończenia procesu planistycznego,
- istotne jest właściwe przygotowanie do spotkań, w tym uprzednie określenie ich celu i zasad (m.in. wybór informacji, które chcemy przekazać oraz przedstawienie ich w przystępnej formie; zaplanowanie lub zrezygnowanie z debaty podczas spotkania),
- wyłożenie projektu studium oraz planu miejscowego jest szczególną, obligatoryjną formą prezentacji. Projekty dokumentów powinny być zaprezentowane w przystępnej, zrozumiałej formie. Niekiedy konieczne będzie przeprowadzenie dodatkowego dialogu na temat dokumentu.

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.4. Spacer architektoniczne, badawcze, studyjne

Cele

Zapoznanie mieszkańców z historią (np. planem urbanistycznym) danego miejsca i z uwarunkowaniami (np. własnością gruntów)

Poznanie potrzeb i opinii mieszkańców – do wykorzystania przy planowaniu przestrzeni

Spacer studyjne pozwalają na bezpośrednie doświadczanie przestrzeni, które stanowi bodziec do dyskusji. Spacer mogą być elementem konsultacji społecznych. W ich trakcie można poznać opinie, potrzeby, upodobania użytkowników danej przestrzeni, a kontakt między uczestnikami pozwala na budowanie argumentacji wokół stanowisk i poszukiwanie możliwości opracowania kompromisowych rozwiązań. Wnioski mogą być wykorzystane do podjęcia działań służących podniesieniu atrakcyjności danego terenu.

Krajowa Polityka Miejska 2023,
wątek Partycypacja Publiczna

Spacer architektoniczny – spacer z przewodnikiem znającym historię miasta i/lub z urzędnikiem znającym uwarunkowania rozwoju danego terenu. Pełni funkcję edukacyjną. Musi też umożliwiać mieszkańcom zabranie głosu na temat ich potrzeb. Może brać w nim udział duża grupa.

Spacer badawczy – spacer z niewielką grupą (1-3 osoby), którego głównym celem jest poznanie potrzeb i upodobań mieszkańców. Uczestnicy spaceru są aktywni (ułatwia to niewielka liczebność grupy), odpowiadają na przygotowane pytania.

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.4. Spacery: architektoniczne, badawcze, studyjne

Jak przygotować spacer?

Organizator dobiera przewodnika. Wiele zależy od tego, czy będzie to wolontariusz-mieszkaniec znający życie codzienne dzielnicy, historyk zaznajomiony z założeniami urbanistycznymi osiedla czy urzędnik znający uwarunkowania rozwoju. To jego osoba określi charakter spaceru.

Przewodnik we współpracy z organizatorem określa trasę. Na tym etapie należy pamiętać o celach spaceru. Czego chcemy się dowiedzieć od mieszkańców? Czy mamy hipotezy na temat dysfunkcji przestrzeni, które chcemy potwierdzić albo wykluczyć?

Przewodnik we współpracy z organizatorem opracowuje scenariusz spaceru. Scenariusz to pytania, które zostaną skierowane do uczestników w kolejnych odwiedzanych miejscach. Trasę i scenariusz warto przed spacerem przetestować: warto przejść się daną trasą, żeby wykluczyć błędy, np. zaplanowanie postoju z ważnymi pytaniami w miejscu, w którym jest głośno).

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.4. Spacer: architektoniczne, badawcze, studyjne

Jak przygotować spacer?

c.d.

Spacer. Przewodnik informuje mieszkańców o celu spaceru, o tym, co czego użyte zostaną ich uwagi. Jeśli chcą pokazać miejsce, którego odwiedzenie nie było zaplanowane, to może jednak warto rozważyć zmianę planów? W spacerze bierze udział osoba, która dokumentuje fotograficznie trasę i zbierze notatki ze spotkania.

Organizator we współpracy z przewodnikiem spisuje wnioski ze spaceru w postaci w raporcie podsumowującego, wykorzystujemy przy tym dokumentację fotograficzną. Wyniki powinny zostać upublicznione (tak jak w przypadku innych form konsultacji).

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.4. Spacer: architektoniczne, badawcze, studyjne. Przypadek szczególny: spacer organizowany oddolnie

Pozwala pokazać bariery istotne dla konkretnej grupy (np. osób z małymi dziećmi, osób z niepełnosprawnościami)

Wykorzystywany oddolnie jako narzędzie rzecznicze. Jest formą nacisku na decydentów

Kluczem do sukcesu są atrakcyjna forma (np. film) i dobra dystrybucja (np. poprzez media lokalne czy społecznościowe)

Przykład: film *Przeprawa przez rondo Dmowskiego* (Warszawa)

Źródło: <https://vimeo.com/188904919>

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.5. Warsztaty

Cechy warsztatów diagnostycznych

Warto, by odbywały się **jak najwcześniej**, np. na etapie składania wniosków do planu

Mają część **edukacyjną** i **warsztatową**. W części edukacyjnej mieszkańcy są zapoznawani z historią terenu, uwarunkowaniami, możliwościami. W części warsztatowej przedstawiają swoje potrzeby

Celem warsztatów jest odpowiedź na pytania: **Co w danej przestrzeni wymaga zachowania i ochrony? Co w danej przestrzeni powinno ulec zmianie?**

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.5. Warsztaty

Cechy warsztatów Charette

Jednoczesne zbieranie uwag od mieszkańców i uwzględnianie ich w powstających rysunkach, które tworzą **projektanci pracujący na miejscu**

Uwagi mieszkańców zbierane są m. in. podczas **spotkań tematycznych wokół „okrągłego stołu”**

Trzy prezentacje publiczne w trakcie **4-6-dniowych warsztatów**: inicjalna, prezentująca uwarunkowania i zbierająca uwagi; druga – szkice wariantów planów na podstawie uwag; trzecia, finalna, uwzględniająca wszystkie uzgodnienia z warsztatów

Jest to **specyficzna, skomplikowana forma** wymagająca dobrego przygotowania

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.6. Makieta

Cechy przykładowego warsztatu z makietami

prowadzący konsultacje wychodzą z makietą **w teren**, którego dotyczą zmiany. Makieta musi więc być **przenośna**

Makieta musi jasno **odróżniać obiekty istniejące** (przytwierdzone do podłoża) **od potencjalnych** (ruchomych, zrobionych z innego materiału, np. z pleksi). Musi być bardzo prosta i intuicyjnie zrozumiała

Poszczególne ustawienia są **fotografowane** z adnotacją o podstawowych cechach autora ustawienia

Partycypacyjne warsztaty z zastosowaniem autorskiej metody makiety spopularyzowało w Polsce stowarzyszenie Odblokuj. Zaletą jest możliwość aktywnego włączenia w planowanie przestrzeni osób niemających profesjonalnego przygotowania i nieumiejących łatwo wizualizować sobie w przestrzeni zmian przedstawionych na rysunku lub na komputerowej wizualizacji.

7) Sposoby przekazywania informacji - przykłady

7.6. Makieta

Targówek

Będą pierwsze parkingi piętrowe. Jak jeszcze zmieni się Targówek?

📅 2 czerwca 2015 👤 TK 💬 18 komentarzy 🏷️ inwestycje, Park Wiecha

Lubię to! **Udostępnił** 20 osób lubi to. Bądź pierwszą wśród swoich znajomych.

Sporo o przyszłości Targówka Mieszkaniowego można było dowiedzieć się podczas weekendowych konsultacji w Parku Wiecha. Oto najważniejsze wnioski.

Warsztaty prowadzone przez stowarzyszenie Odblokuj na warszawskim Targówku.

Elementy potencjalne są wykonane z pleksi.

Źródło ilustracji: <http://www.targowek.info/2015/06/beda-pierwsze-parkingi-pietrowe-jak-jeszcze-zmieni-sie-targowek/> (print screen)

8) Badania

W czasie trwania procesu planistycznego warto prowadzić różnego rodzaju badania. Mogą one mieć zarówno charakter ilościowy, jak i jakościowy.

Badanie wstępne – przeprowadza się przed przystąpieniem do opracowywania studium, planu miejscowego. Obejmuje analizę istniejących danych oraz diagnozę lokalnej społeczności. Diagnoza powinna się opierać głównie na badaniach jakościowych (pogłębione wywiady indywidualne lub grupowe, spacer, obserwacje w terenie).

Badania przeprowadzane w trakcie procesu planistycznego - przykłady:

- ankieta (kwestionariusz z pytaniami),
- wywiad indywidualny (rozmowa z indywidualnym respondentem),
- wywiad grupowy (focus),
- badania obserwacyjne,
- badania mieszane i inne.

9) Działania edukacyjne

- powinny być prowadzone w sposób ciągły (nie tylko przy okazji opracowywania studium lub planu miejscowego)

Gmina powinna prowadzić szeroką edukację dotyczącą zasad planowania i gospodarowania przestrzennego oraz ochrony środowiska. Poza edukowaniem związanym z procedurą uchwalania studium czy planów miejscowych, edukacja ta powinna dotyczyć między innymi:

- ryzyka i rzeczywistych kosztów **inwestowania na terenach nieobjętych planem miejscowym**,
- **zasad gospodarki niskoemisyjnej** oraz sposobów walki ze smogiem,
- **zrównoważonego transportu**,
- tworzenia **przestrzeni przyjaznych wszystkim mieszkańcom**.

Edukacja powinna być kierowana do różnych grup interesariuszy. Ważne, aby nie zapominać o włączaniu w te działania najmłodszych oraz najstarszych mieszkańców gminy. Można edukować za pomocą ulotek, publikacji, artykułów. Możliwe jest również zastosowanie bardziej niekonwencjonalnych metod (takich jak: spacer, debaty, warsztaty, happeningi artystyczne, organizowanie dni bezpłatnej komunikacji publicznej, zamykanie ulic dla ruchu kołowego wraz z organizacją wydarzeń towarzyszących, itd.).

9) Działania edukacyjne – przykłady

Strażnik podwórka na warszawskiej Pradze:

- wykorzystanie interaktywnego przedmiotu artystycznego (wielkiego jamnika),
- wspólne sprzątnięcie podwórka z mieszkańcami,
- organizowanie spotkań integracyjnych na podwórku,
- wypracowanie wraz z mieszkańcami wizji urządzenia przestrzeni.

Źródło ilustracji:

<http://muzeumpragi.pl/straznik-podworka-rewitalizacja-podworka-przy-strzeleckiej/>

9) Działania edukacyjne – przykłady

Zajęcia z przedszkolakami

W ramach zajęć dzieci były pytane m.in. o to, co im się podoba najbardziej, a co chciałyby zmienić na swoim placu zabaw. Następnie, zadaniem dzieci było uporządkowanie elementów placu zabaw oraz praca indywidualna (rysunek, na którym przedstawiały urządzenia znajdujące się na placu).

Cykl zajęć z uczniami szkoły podstawowej

Podczas warsztatów dzieci były zapoznawane z historią miasta, oraz znaczeniem nazw ulic. W grupach opracowywano wnioski podkreślające rolę człowieka w historii rozwoju miasta. Poruszono również temat roli parków we współczesnych miastach.

Cykl zajęć z uczniami z gimnazjum

Uczniowie pracowali m.in. nad zagadnieniami dotyczącymi ruchu samochodowego w mieście i problemu graffiti. Podczas pracy w grupach musieli się wczuć w rolę różnych użytkowników przestrzeni miasta.

9) Działania edukacyjne – przykłady

Warsztaty dla nauczycieli

W warsztatach wzięli udział opiekunowie grup przedszkolnych oraz nauczyciele. Pierwszego dnia przeprowadzono zajęcia teoretyczne, podczas których m.in. przybliżono pojęcie przestrzeni publicznej oraz przedstawiono wybrane problemy, z którymi borykają się mieszkańcy. Drugiego dnia uczestnicy sami zbierali informacje o przestrzeni publicznej podczas spaceru terenowego, a następnie tworzyli plan działania zmierzający do poprawy sytuacji w zbadanych przez siebie miejscach.

Warsztaty dla seniorów

Celem dwudniowych warsztatów było zwiększenie świadomości oraz zaangażowania osób starszych w działania na rzecz dobra wspólnego, jakim jest przestrzeń publiczna. Pierwszego dnia uczestnicy warsztatów zastanawiali się nad postrzeganiem przestrzeni publicznej oraz próbowali ocenić jakość przestrzeni w swoim mieście. Kolejnym zadaniem było wybranie jednej negatywnej cechy typowej dla przestrzeni publicznej która ich otacza. Drugiego dnia uczestnicy przygotowywali projekt mający na celu przemianę wybranego miejsca w przestrzeni publicznej z poszanowaniem lokalnej tradycji i charakteru miejsca.